

ELLIOT PAGE

VALOKEILAN VANKINA

BAZAR

ELLIOT PAGE

**VALOKEILAN
VANKINA**

Suomentanut Pasi Rakas Jääskeläinen

BAZAR

Bazar Kustannus

Copyright © 2023 by Selavy Inc.

Suomenkielisen laitoksen copyright

© Pasi Rakas Jääskeläinen ja Bazar Kustannus

Kurt Vonnegut -sitaattien suomennokset:

Marjatta Kapari (*Kissan kehto*) ja Matti Santalahti (*Äiti yö*).

Maggie Nelson -sitaattien suomennokset: Kaijamari Sivill.

Bazar Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

ISBN 978-952-403-066-3

Taitto Jukka Iivarinen / Taittopalvelu Vitale

Painettu EU:ssa

Kaikille, jotka tulivat aiemmin

SISÄLLYS

Tekijän alkusanat	9
1 Paula	15
2 Seksitoto	19
3 Poika	28
4 Toimintafiguurit	39
5 Painiskelua	46
6 Äkkisäikäytys	59
7 Iilimadot	75
8 Kuuluisa kusipää bileissä	84
9 Vaaleanpunainen piste	91
10 Pieni indie	96
11 Pelkkää leikinlaskua	111
12 Roller Derby	124
13 Ämpärit	136
14 Lainalaatikot	155
15 ”Ryan”	166
16 Speedot	172
17 Kolari	179
18 Intuitio	187
19 Old Navy	197

20	Anna mennä	207
21	Terveellinen tapa	216
22	Nollaviivalla	219
23	U-käännös	229
24	Sinun taivaallinen isukkisi	235
25	Perheen valinta	264
26	Maski	277
27	Portti	292
28	Sanaton	301
29	Peaches	311
	Kiitokset	315
	Lainaukset	317
	Kirjoittajasta	319

TEKIJÄN ALKUSANAT

Ajatus kirjoittaa kirja on tullut vuosien mittaan muutaman keran esiin, mutta sen toteuttaminen ei tuntunut koskaan hyvältä eikä suoraan sanoen millään tavalla mahdolliselta. Kykenin tuskin istumaan aloilleni, saati että olisin voinut pysytellä riittävän pitkään paikoillani saattaakseni sellaisen urakan loppuun. Aivokapasiteettini hupeni sen alati käynnissä olevan prosessin takia, kun yritin sekä kätkeä että hallita omat epämukavuuden tunteini. Mutta nyt kaikki on toisin. Uudenlaista. Kykenen viimeinkin istumaan itseni kanssa, tässä kehossa, olemaan läsnä – naputtamaan tuntikausia näppäimistöä samalla, kun koirani Mo lekottelee auringossa, selkäni on suuremmassa ja mieleni vähemmän hälyinen. Tämä tyytyväisyys, jota en olisi voinut aiemmin edes kuvitella, ei olisi ollut mahdollinen ilman saamaani terveydenhoitoa. Ja nyt, kun hyökkäykset sukupuolenkorjaushoitoja vastaan lisääntyvät ja meidät pyritään vaientamaan, aika tuntuu oikealta kirjoittaa nämä sanat ylös.

Tässä minä siis olen, kiitollisena ja kauhistuneena, kirjoittamassa suoraan sinulle. Transihmiset kohtaavat koko ajan enemmän ruumiillista väkivaltaa, ja tiedotusvälineissä ”väitellään” toistuvasti meidän ihmisyydestämme. Ja silloin, kun meille itsellemme suodaan mahdollisuus kertoa omat tarinamme, niin

queer-narratiivit on aivan liian usein tapana ottaa silmätikuksi tai – vielä pahempaa – yleistää, jolloin yhdestä yksilöstä tulee kaikkien muiden malli. On olemassa loputon määrä tapoja olla queer tai trans, ja minun tarinani kuvaa niistä vain yhtä. Kuten myöhemmin näillä sivuilla kerron, me kaikki olemme vain pelkkä täplä tässä maailmankaikkeudessa, ja minä toivon, että kertomalla oman totuuteni olen jättänyt jälleen yhden täplän lisää, joka hälventää sitä alituista harhaanjohtavaa tietoa, jota queer- ja transihmisten elämästä levitetään. Jos ette ole vielä sitä tehneet, niin kannustan teitä etsimään noita monia muita, syvälle ulottuvia ja vaihtelevia hlbtiq+-kirjoittajien, -aktivistien ja -yksilöiden kertomuksia, joita on olemassa. Transoikeudet vaikuttavat meihin kaikkiin. Meistä jokainen kokee sukupuolen eri tavoin sekä ilon että surron kautta. Kuten Leslie Feinberg kirjoittaa teoksessaan *Trans Liberation*: ”Tämä liike tarjoaa teille enemmän tilaa hengittää – olla oma itsenne. Löytää syvemmällä tasolla se, mitä merkitsee olla oma itsensä.”

Kirjoittaessani tätä tarinaa olen muistellut kaikki tilanteet parhaan kykyni mukaan. Silloin, kun en ole pystynyt muistamaan yksityiskohtia, olen selvyuden saamiseksi ottanut yhteyttä niihin, jotka ovat jakaneet nuo kokemukset kanssani. Muutamat nimet on muutettu ja joitakin muita erityisiä asioita on muunnettu silloin, kun on tullut tarve suojella tiettyjen yksilöiden henkilöllisyyttä. Joissakin tietyissä kohdissa viittaen itseeni käyttäen omaa aikaisempaa nimeäni. Kyseessä on valinta, joka tuntui minusta toisinaan oikealta, kun puhun omasta aikaisemmasta itsestäni, mutta kyseessä ei ole mikään kannustus kenellekään muulle tehdä samalla tavalla. On myös tärkeää täsmentää, että vaikka sukupuoli ja seksuaalisuus ovat olleet omassa elämässäni alati esillä, on olemassa kaksi erityistä asiaa. Tuleminen kaapista queerinä oli täysin erilainen kokemus kuin

tuleminen ulos transihmisenä, ja se kuka minä olen, tuli todeksi sen myötä, kun vapautin itseni muiden ihmisten asettamista odotuksista. Nämä muistot muodostavat epälineaarisen narratiivin, sillä olla queer on itsessään epälineaarista ja koostuu reiteistä, joilla on tapana vääntyä ja kääntyä. Kaksi askelta eteenpäin, yksi askel takaisin. Olen viettänyt suuren osan elämäni maistellen totuutta pala kerrallaan samalla peläten, että se tulee eteeni tyystin paljaana. Tämä asia tulee näillä sivuilla esiin aivan tarkoituksella. Tämä kirja on monessa mielessä kertomus minun vyyhtini avautumisesta.

Kirjoittaminen, lukeminen sekä lukemattomien kokemus-temme jakaminen on tärkeä askel siinä, että nousee vastustamaan niitä, jotka toivovat voivansa vaientaa meidät. Minulla ei ole mitään uutta tai perustavanlaatuista sanottavaa, mitään sellaista, mitä ei olisi sanottu aikaisemmin, mutta tiedän kirjojen auttaneen minua itseäni, jopa pelastaneen minut. Ehkä tämä kykenee auttamaan jotakuta tuntemaan itsensä vähemmän yksinäiseksi, kuka hän sitten onkaan tai millä polulla hän matkustakaan. Kiitos teille, kun haluatte lukea minun matkastani.

Tällä maailmalla on monta loppua ja alkua
Kierros päättyy, jääkö jotain jäljelle?
Ehkä kipinä, kerran niin kirkas saa kukoistaa jälleen.

– BEVERLY GLENN-COPELAND
LAULUSTA ”A SONG AND MANY MOONS”

PAULA

Tapasin Paulan, kun olin kaksikymmentä. Istuimme ystäväni sohvalla, söimme luomumanteleita samalla, kun hän piteli polviaan rintaansa vasten ja esitteli itsensä: ”Olen Paula.” Hänen äänensä hehkui lämpöä, lempeyttä. Sillä, että hänen silmiinsä syttyi valo, ei ollut niinkään merkitystä, vaan sillä, että ne kohdistuivat minuun. Saatoin tuntea hänen katseensa.

Menimme Reflectionsiin. Se oli ensimmäinen kerta, kun olen ollut gay-baarissa, ja pitkään aikaan se tulisi olemaan myös viimeinen. Olin onneton flirttailija. Flirttailin silloin, kun en tarkoittanut sitä, enkä silloin, kun tahdoin tehdä niin. Seisoimme lähekkäin mutta emme liian lähekkäin. Ilma oli niin paksua, että minä uin siinä.

Otimme tuona kesänä lainaan erään ystävän veneen ja menimme telттаilemaan autiolla saarelle. Vedimme sieniä nuotion äärellä ja kypsensimme folioon käärittyä lohta. Tähdet sykkivät ja hakeutuivat toistensa yhteyteen, kuin muodostaen lauseita. Sienet saivat minut aina itkemään, mutta hän rakasti niitä, ja lopulta ahdistuksen kyyneleeni vaihtuivat iloon. Kaדהdin hänen kehollista itsevarmuuttaan. Me tanssimme rannalla. Soitimme kitaraa ja esitimme vuorotellen kehoja coverbiisejä.

Olin juuri palannut kuukauden mittaiselta reppureissulta Itä-Eurooppaan, jolla olin ollut parhaan lapsuudenkaverini Markin kanssa. Aloitimme Prahasta ja jatkoimme junalla Wieniin, Budapestiin, Belgradiin ja Bukarestiin. Asuimme hostelleissa, paitsi yhtenä päivänä Bukarestissa, kun Mark oli niin kipeä, että otimme ilmastoidun hotellihuoneen. Minä ostin kaupasta yksittäispakattuja juustoviipaleita ja panin ne pienen hotellihuoneen pienen jääkaapin pieneen pakastinlokeroon. Odotimme, että ne kylmenisivät, ja minä painoin kosteita kankaita Markin niskaa ja selkärankaä pitkin. Kun juustoviipaleet olivat jäätyneet, minä asetin ne kaikkialle Markin keholle, ja se vaikutti auttavan vähän. Huoneessa oli poreamme, ja me istuimme siinä laskematta siihen vettä ja selasimme televisiokanavia ja päädyimme katsomaan pornoa, mikä sekä tapahtui poreammeessa. Mark söi juustot.

Se oli aikaa ennen älypuhelimia. Aikaa ennen kuin junista, hotelleista ja miehistä saattoi ottaa selvää yhden ainoan oppaan avulla. Me menimme internet-kahviloihin vain voidaksemme lähettää kotiin viestin. ”Heippa, olemme elossa.” Minä lähetin Paulalle sähköpostia, kaivaten häntä. Ajattelin häntä lakkaamatta – samaan aikaan, kun reissasimme halki Itävallan, katsellen auringonkukkamerta; samaan aikaan, kun join belgradilaisessa kellarissa mustikkaolutta huulet violetteina ja pyörällä päästäni, kuten edellisenä kertana meidän suudellessa, joka oli meidän ensimmäinen kerta; ja vuorokauden mittaisella junaetapilla Belgradista Bukarestiin yhden pahimman helleaallon aikana vuosikymmeniin. Mark ja minä makasimme vierekkäin samassa punkassa, ikkuna laskettuna alas ja päämme niin lähellä sen aukkoa kuin mahdollista. Ilmastointia ei ollut, eikä meillä ollut vettä. Kuuntelimme Cat Poweria jakaen samat kuulokkeet ja siemailimme absinttia. *Kuunteletko sinä sitä samaan aikaan?*

Sitä cd:tä jonka sinulle poltin? pohdiskelin sanoen sanat melkein ääneen. Katselin miten yö eteni, serbialaista maalaismaisemaa, liikkumatonta, ajoittaisine taaksejäävine valoineen. Ajattelin Paulaa.

Se kerta Reflectionsissa oli minulle uutta, olla queerpaikassa ja olla läsnä, nauttien siitä. Luihini oli iskostettu häpeä aina siitä saakka, kun olin aivan pieni, ja minä kamppailin vapauttaakseni kehoni sen vanhasta, myrkyllisestä ja rapauttavasta ytimestä. Mutta huoneessa oli riemua, se kohotti minua, pakotti leuka-perät reagoimaan, tuomaan huulille hallitsemattoman ja pysyvän hymyn. Tanssien, hien valuessa pitkin selkääni, alas rintakehäni. Katselin Paulan tukkaa, joka kääntyili ja ponnahteli, kun hän liikkui niin vaivattomasti, kaoottisesti mutta kontrolloidusti, sensuellina ja vahvana. Havaitsin, että hän katseli minua, vai oliko se toisinpäin? Halusimme jäädä kiinni. Kuin peura ajovaloissa. Hätkähtänyt mutta ei hajalla.

”Saanko suudella sinua?” kysyin oman uskallukseni shokeeraamana, aivan kuin se olisi tullut jostain muualta, ehkä elektronisen musiikin myötä, tuo vapautuksen ilmapiiri, joka vaati itseä jättämään omat pidäkkeet eteiseen.

Ja sitten minä tein sen. Queerbaarissa. Kaikkien meidän ympärillämme olevien edessä. Olin alkanut käsittää, mistä ne kaikki runot puhuivat ja mistä siinä kaikessa hössötyksessä oli kyse. Kaikki oli aikaisemmin ollut kylmää, elotonta, vailla tunnetta. Kukaan naisista, joita olin rakastanut, ei ollut vastannut rakkauteeni, ja se joka ehkä olikin, oli rakastanut minua väärällä tavalla.

Mutta tässä minä olin, tanssilattialla sellaisen naisen kanssa, joka halusi suudella minua, ja se vihamielinen julma ääni, joka täytti pääni aina silloin, kun tunsin intohimoa, oli nyt vaiti. Ehkä minä nyt hetken ajan saatoin antaa itseni nauttia. Nojauduimme

niin, että huulemme pyyhkäisivät toisiaan, kieltemme kärjet tuskin koskettaen, koetellen, lähettäen säväyksiä raajojeni poikki. Tuijotimme toisiamme, hiljaa mutta tietäen.

Tässä minä olin, jyrkänteen äärellä. Kulkemassa liki omia intohimojani, unelmiani, itseäni ja ilman sitä sietämätöntä itseinhon taakkaa, jota olin kanniskellut niin pitkään. Mutta moni asia voi muuttua muutamassa kuukaudessa. Ja muutaman kuukauden kuluttua *Juno* tulisi ensi-iltaan.

SEKSITOTO

ELLEN PAGEN SEKSITOTO – luin otsikon, ja se sai minut kalpenemaan. Kyseessä oli Michael Muston juttu *Village Voice* -lehdessä, ja se julkaistiin, kun *Juno*-elokuva oli suosionsa huipulla. Silmäilin jutun läpi. Liittyen siihen, että hän spekuloi kaksikymmentäyksivuotiaan ihmisen seksuaalista suuntautuneisuutta, Michael kirjoitti: ”No niin, tarkoitan siis, että onko hän??? Siis tiedätte hän, lebaneesi! Hän totta tosiaan pukeutuu kuin, tiedätte hän, pojanhuitukka... Pannaanpa lepakonpalat paikoilleen. Onko Juno juu vai nou?”

Minut oli survaistu yhdessä yössä valokeilaan, mutta oli minua kutsuttu lepakoksi monta kertaa jo silloin, kun vartuin Kanadassa. Kiusaaminen sai lukiossa uuden sävyn, kun se muuttui koulun suosikkityttöjen laukomista herjoista sellaisiin sangen dramaattisiin tekoihin, että minut pakotettiin väellä ja voimalla poikien suihkuhuoneeseen. Sysätyinä sinne, sieraimet lommolla sen oudon pissanhajun tähden, minä odotin hetken ja kuuntelin, miten heidän hihkumisensa etääntyi ja pehmeni heidän poistuessaan – vain joutuakseni sitten, kun astuin ulos, kohtaamaan äidinkielenopettajani kaidat ja vakavat kasvot sekä sanat ”Kansliaan siitä!” Pyysin anteeksi. En kertonut, että minut oli tuupattu sinne sisään.

Vain vähän ennen kuin kiusaamiseni paheni olin ollut Fiona-nimisen tytön huonetoveri St. Francis Xavierin yliopiston asuntolassa yhden jalkapalloturnauksen aikana. Pyhä FX sijaitsee Antigonishissa, joka on kaupunki Nova Scotian provinssin lounaiskärjessä, vain kivenheiton etäisyydellä Cape Bretonista. Paikkakunta isännöi kauimmin jatkuneita Ylämaan kisoja itse Skotlannin ulkopuolella. *Nova Scotia* on latinankielinen nimi ”Uudelle Skotlannille”, mutta mi’kmaq-kansa on kuitenkin asunut siellä kymmenen tuhannen vuoden ajan.

Pystyn yhä muistamaan, miltä Fionan nauru kuulosti. Kykenin kuulemaan sen minkä tahansa muun äänen lävitse, ohi kaiken hälyn, ja se tunkeutui korviini, aaltoillen kehoni sisällä. Halusin olla hänen lähellään, halusin hänen haluavan minua. Olin oikea keskikenttäpelaaja: vikkelä ja pieni mutta pippurinen. Hän oli puolustaja, joukkueemme puolustusketjun viimeinen sekä keskikenttäpelaajamme varakapteeni. Hän oli synnynäinen johtaja, hallitseva mutta lempeä. Hän oli tukempe ja turvampi. Rakastin katsoa, miten hän potkaisi palloa – voimakkaasti ja sulavasti sekä sellaisella itsevarmuudella, jota kadehdin. Olin aivan pihkassa.

Makasimme kovilla laverisängyillä vastakkaisilla sivuilla huoneessa, jonka seinät oli päällystetty tummalla, halvalla puulla. Katsoin kattoon ja hengitin syvään, pitäisinkö minä sen sisällä vai päästäisinkö sen ulos. Tunne oli tavallisuudesta poikkeava, aivan kuin olisin päässyt vakoilemaan jotain mahdollista tulevaisuutta.

”Minusta tuntuu, että saatan olla biseksuaali.” Sanoin sen aivan kuin yllättäen, enkä ollut ilmaissut mitään vastaavaa ikinä kenellekään.

”Ehei, etkä ole”, hän vastasi viivyttelämättä, kuin nopean refleksin tavoin, ja sen sanottuaan hän kikatti.

Silti tällä kertaa hänen naurunsa oli karkeaa ja terävää. Halusin kaikesta huolimatta nauraa hänen kanssaan, sillä *onhan homous hassua ja huono juttu, eikös niin?* Pelkkä sana ”homoseksuaalisuus” sanottuna ääneen terveystiedon tunnilla aiheutti aina oikean hihitysten aallon. Kaikki ne komediasarjat, joita minä tultuani koulusta kotiin katsoin, vahvistivat saman asian. Aina kun joku murjaisi jonkun vitsin, tai jos tein itse niin, se tarttui kiinni – kuin koiranpaska kengänpohjieni uriin. Parrasvalo seilasi lavan oikealta puolelta sen vasempaan reunaan, ja minä steppasin sen kiilassa. Kuin märkä koira, minä kiemurteilin voidakseni ravistaa sen irti, ravistaa sen pois.

En pysty muistamaan, mitä Fiona sanoi sen jälkeen, mutta mieleeni on jäänyt hänen kaikuva naurunsa sekä vuoteen jäykkä ja kova alusta.

En saanut unta ja livahdin loisteputkien valaisemaan käytävään noin aamuviiden aikaan. Istuin lattialle lukemaan kirjaa. Kurt Vonnegut oli ensimmäinen kirjailija, josta todella pidin, *näyttäen pitkää nenää tiedät kelle*. Luin *Äiti yötä*, romaania, joka käsittelee moraalien monitulkintaisuutta. ”Ihminen on se miksi tekeytyy ja niinpä on syytä olla tarkkana miksi tekeytyy”, Vonnegut kirjoittaa. Istuin käytävässä yksin, pureskellen näitä sanoja. Häpeä, alati liikkeessä, värähteli kehoni läpi. Olin päästänyt otteeni lipeämään. Sitä ei ollut enää mahdollista tavoittaa. Odottelin, että aurinko nousee.

Me kaikki söimme aamiaista yhteisissä tiloissa. Tarjolla oli Tim Horton -ravintolan bageleita sekä suuri pussillinen appelsiineja, jotka oli tuonut joku vanhempi. Aikuiset katselivat juoden samalla kahviaan. Minä söin vaiti. En tiennyt, miten katsoa Fionaa, ja ajattelin olevan parasta välttää koko tilannetta. Napasin säärisuojani tarkoituksenani mennä kentälle aikaisin ja lämmitellä peliä varten.

NÄYTTELIJÄNÄ OMASSA ELÄMÄSSÄÄN

Vuonna 2007 ensi-iltansa saanut *Juno*-elokuva teki **Elliot Page**sta yhdessä yössä elokuvamaailman juhlitun tähden. Elokuvan tuoma Oscar-ehdokkuus olisi ollut kenelle tahansa nuorelle näyttelijälle unelmien täyttymys, mutta Elliot Pagelle se merkitsi myös ennennäkemättömien paineiden alkua: hänen piti julkisuudessa esittää nuoren naistähden roolia, vaikka todellisuudessa hän ei sellainen ollut.

Kirjassaan Page kertoo matkastaan Kanadan Nova Scotiasta Hollywoodiin. Page kuvaa ristiriitaisten rooliensa aiheuttamaa traumaa ja sitä, millaista on kasvaa aikuiseksi elokuvakulissien keskellä. Hän kertoo myös kamppailustaan mielenterveyden kanssa, sukupuolensa vuoksi kokemastaan vihasta, hyväksikäytöstä ja Hollywoodin pakkomielteestä perinteiseen kaksijakoiseen käsitykseen sukupuolesta.

Elliot Pagen omaelämäkerta *Valokeilan vankina* on voimakas tarina siitä, millaista on irrottautua muiden odotuksista ja aloittaa uusi elämä sellaisena kuin todella on.

ISBN 978-952-403-066-3

kl 99.1

bazarkustannus.fi